

۱۳۷

وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي تَالِبٍ

اسْتَنْزِلُوا الرِّزْقَ بِالصَّدَقَةِ

امام علیؑ فرمود:

روزی را به وسیله صدقه فرود آورید. ۱

شرح و تفسیر

راه وسعت روزی

امام علیه السلام در این کلام کوتاه حکمت آمیز اشاره به اسباب فزونی نعمت کرده می فرماید: «روزی را به وسیله صدقه فرود آورید»؛ (سَمَّيْتُ لَوْ الرَّزْقَ بِالصَّدَقَةِ). منظور از رزق و روزی تمام مواهب الهی است که انسان در زندگی به آن نیاز دارد و معمولاً بر مواهب مادی از قبیل مال و املاک گوناگون اطلاق می شود، هر چند درباره امور معنوی نیز به کار می رود؛ مثلاً می گوئیم: «اللَّهُمَّ اهْزُقْنَا الْإِيمَانَ وَالْيَقِينَ»؛ خداوند اایمان و یقین به ما روزی بفرما» ولی در کلام مورد بحث اشاره به مواهب مادی است.

منظور از «صدقه» هرگونه موهبت مادی است که بدون عوض و با انگیزه الهی در اختیار دیگری قرار داده شود.

امام علیه السلام در این کلام نورانی رابطه نزدیکی میان صدقات و فزونی رزق و روزی بیان فرموده است. این معنا در روایات دیگر نیز با عبارات متفاوتی آمده است از جمله در حکمت ۲۵۸ خواهد آمد که امام علیه السلام می فرماید: «إِذَا أَمَلْتُمْ فِتَا حِرْوَالِ اللَّهِ بِالصَّدَقَةِ؛ هر زمان فقیر و نیازمند شدید با دادن صدقه با خداوند معامله کنید».

در حدیث دیگری از امام صادق علیه السلام می خوانیم که به یکی از فرزندانش فرمود: از آن مالی که نزد تو بود چقدر باقی مانده؟ عرض کرد: فقط چهل دینار.

امام علیه السلام فرمود: برو و آن را به نیازمندان صدقه بده. عرض کرد: چیزی غیر از آن در بساط نیست. فرمود: می گویم آن را صدقه بده خدا به جای آن به ما می دهد. سپس فرمود: «أَمَا عَلِمْتُمْ أَنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ مَفْتَحًا وَمِفْتَاحَ الرِّزْقِ الصَّدَقَةُ؛ آیا نمی دانی هرچیز کلیدی دارد و کلید رزق صدقه است؟» پس برو و آن را در راه خدا به نیازمندان بده. فرزند امام این کار را کرد. ده روز نگذشته بود که از محل چهار هزار دینار خدمت حضرت آوردند. امام علیه السلام فرمود: فرزندم! چهل دینار برای خدا دادی و خداوند چهار هزار دینار به ما داد.^۱

نکته:

اسباب و موانع رزق و روزی

رزق و روزی اسباب و موانع مختلفی دارد. این اسباب و موانع بر دو گونه است: بخشی جنبه مادی و ظاهری دارد و بخشی جنبه معنوی. اسباب مادی رزق و روزی تلاش و کوشش و دقت در انتخاب کسب و کار و برخورد خوب با مردم و داشتن حساب و کتاب دقیق و امثال آن است. موانع مادی آن نیز تنبلی، بدرفتاری با مردم و اقدامهای بدون مشورت و بی مطالعه و امثال آن است. اما اسباب معنوی آن امور زیادی از جمله دادن صدقه و بخشش در راه خداست. قرآن کریم می فرماید: «يُؤْتِيكَ اللَّهُ الرِّزْقَ وَيُزَيِّنُ الصَّدَقَاتِ؛ خداوند را نابود می کند، و صدقات را افزایش می دهد»^۲ این آیه نیز اشاره به این معنا دارد که صدقه باعث ازدیاد روزی می شود.

همچنین در احادیث اسلامی آمده است که نماز شب، بیدار ماندن میان طلوع فجر و طلوع آفتاب و برداختن به ذکر و دعا تأثیر زیادی در فزونی روزی دارد.

از جمله مواعع معنوی روزی گناهان مختلف است، از این رو در بعضی از احادیث امیر مؤمنان آمده است: «إِذَا أَبْطَأَتْ الْأَرْزَاقُ عَلَيْكَ فَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ يُوسِّعْ عَلَيْكَ فِيهَا؛ هنگامی که روزی برای تو سخت شد از گناهانت استغفار کن خداوند روزی تو را وسیع می‌گرداند»^۱.

روایت معروفی نیز در ذیل آیات ۱۰ به بعد سوره «نوح»: «قُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا * وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَأَنْهَارٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا...» از امیر مؤمنان علی عليه السلام نقل شده که گروهی نزد آن حضرت آمدند و از خشکسالی و کمبود فراورده‌های کشاورزی و مانند آن شکایت داشتند. حضرت به همه آنها دستور داد که از گناهان خود توبه کنند و به این آیات استناد فرمود.^۲

در مورد صله رحم از امام باقر عليه السلام نقل شده است که می‌فرماید: «صَلَّةُ الْأَرْحَامِ تَرْزُقُ الْأَعْمَالَ وَتُنْجِي الْأَمْوَالَ؛ صله رحم اعمال انسان را پاکیزه و اموال را فروزی می‌دهد»^۳.

در مقابل آن قطع رحم باعث تاریکی فضای زندگی و کمبود روزی است.

